

ТРАНСГЕНЕРАЦІЙНИЙ НАРАТИВ ЯК ЧИННИК ІНТЕГРАЦІЇ ВETERАНСЬКОГО ДОСВІДУ ТА РЕКОНСТРУКЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ

Солякова О. П.

ВСТУП

Війна російської федерації проти України стала абсолютним викликом для українського суспільства, змінивши не лише безпекову ситуацію держави, а й її соціальну структуру. Актуалізувала питання ідентичності, системи цінностей, колективної свідомості – які є також мішенню для ворога у цій війні. З кожним роком кількість військовослужбовців, які повертаються до цивільного життя зростає, саме це і потребує пріоритетності у комплексному підході до інтеграції та робить це питання надважливим для держави та суспільства. Комплексну інтеграцію ветеранів розглядаємо не лише, як повернення до родини, житла, професійної діяльності, а як багатовимірний процес психологічної, соціальної, правової та культурної адаптації особистості після пережитого досвіду війни.

Український і міжнародний досвід свідчить, що ефективність реінтеграції значною мірою визначається як якістю медичної, психологічної, соціально-правової допомоги, а й здатністю людини інтегрувати пережитий досвід у власну життєву історію, переосмислити його та знайти нові сенси для подальшого життя. Саме тому сучасна психологічна реабілітація поступово зміщується від виключно травмоорієнтованого підходу до підходів, що ґрунтуються на розвитку агентності, життєзарадності, відновленні життєвих сенсів, особистісному зростанні, реконструкції власного «Я» та формуванні нової ідентичності.

Для українських ветеранів цей процес має особливе значення, оскільки їхній бойовий, військовий досвід нерозривно пов'язаний із захистом державності, свободи, незалежності України, та права на українську національну ідентичність. Пережиті події стають не лише індивідуальним досвідом людини, але є й частиною колективної історії, пам'яті сімейної системи, суспільства. Відтак виникає потреба дослідження тих психологічних механізмів, які забезпечують перехід від індивідуального переживання війни до його інтеграції у систему особистісних та колективних сенсів, усвідомлення власних цінностей, реконструкції, як особистісної ідентичності ветерана так і через взаємозв'язок індивіда з системою – колективною, національною ідентичністю.

Одним із таких механізмів може виступати трансгенераційний наратив, який розуміється як процес передавання між поколіннями сімейного, історичного та культурного досвіду через оповіді, символи, цінності, традиції й особисті історії. У контексті сучасної України трансгенераційний наратив набуває особливої ваги, оскільки українське суспільство вже протягом століть переживає досвід втрат, репресій, Голодомору, воєн, депортацій, міграцій, знищення історичної пам'яті, культурного надбання, боротьби за власну національну ідентичність. Цей історичний досвід формує колективну пам'ять, свідомість суспільства та має вплив на особистісне осмислення власного життєвого шляху.

Саме через трансгенераційний наратив ветерани можуть співвіднести власний бойовий досвід із досвідом попередніх поколінь, переосмислити особисті втрати й випробування, як частину тривалої історії боротьби українського народу за волю, свободу, право на життя. У такому випадку відбувається не лише реконструкція особистісної ідентичності, але й поглиблення національної ідентичності, заснованої на усвідомленні історичної тяглості поколінь.

Особливого значення набуває концепція вчинку В.А. Роменця¹ відповідно до якої людське життя розгортається, як послідовність подій, їх переживання, осмислення та морального вибору, що завершується вчинком. У цьому контексті пережитий бойовий досвід ветерана не є завершеною подією. Він проходить етапи перцепції, рефлексії, переоцінки власних цінностей і лише після цього інтегрується у життєву історію особистості, визначаючи її подальші вчинки, і передачу сенсів нащадкам. Саме тому, схильні вважати, що трансгенераційний наратив – психологічний механізм, який забезпечує переосмислення життєвого досвіду через взаємодію індивідуальної пам'яті, сімейної історії, колективної пам'яті нації, впливаючи на особистісне та колективне свідоме і несвідоме.

Вважаємо, що водночас важливим є створення належного правового ґрунту, який забезпечуватиме реалізацію права ветеранів на комплексну психологічну, соціальну адаптацію, збереження людської гідності та підтримку процесів особистісного відновлення, а також на захист від неправомірних, таких що чинять загрозу гідності та життю з боку суспільства. Законодавче закріплення сучасних стандартів психологічної реабілітації, розвиток ветеранської політики, підтримка сімей ветеранів, створення програм наративної та сенсоорієнтованої екзистенційної терапії для усього населення стають необхідною умовою успішної реінтеграції військовослужбовців у життя після військової служби.

Мета статті обґрунтувати роль трансгенераційного наративу, як психологічного механізму переосмислення життєвого, здобутого досвіду, реконструкції національної ідентичності та підтримки процесу реінтеграції ветеранів.

1. Трансгенераційний наратив – як основа особистісної та колективної ідентичності

Історії про людину здатні переживати не одне людське життя. Вони продовжують існувати у пам'яті тих, хто знав людину особисто, у родинних оповідях, фотографіях, листах, предметах, символах, а згодом – у наративах наступних поколінь. Саме тому життєвий досвід людини не завершується разом із її біологічним життям. Він може продовжувати існувати як сенсово-ціннісна спадщина.

Ми розглядаємо трансгенераційний наратив як механізм передачі історичної, сімейної та особистісної пам'яті між поколіннями. Він зберігає не лише фактичний зміст подій, а й їхнє емоційне, моральне та ціннісне значення. Через родинні історії, спогади, свідчення, гумор, фольклор, ремесло, культурні традиції, символи наступні покоління можуть отримати відповідь не лише на питання: «Що

¹ Даценко О.А. Учинок як акт життєтворчості особистості. Загальна психологія. Історія психології. DOI <https://doi.org/10.32838/2709-3093/2021.5/01>

сталося?»), а й *«Чому це має значення сьогодні?»*. Саме тому трансгенераційний наратив виступає не лише архівом, скринею минулого, а живим механізмом осмислення досвіду, який впливає на сучасні життєві вибори, переконання, поведінку та чинить вплив на формування як особистісної так і колективної ідентичності.

В умовах російсько-української війни значення трансгенераційного наративу набуває особливої ваги. Він стає одним із механізмів відродження, збереження та потенційної передачі нащадкам історичної правди та суспільної пам'яті, що протидіє інформаційній агресії, фальсифікації історичних фактів і нав'язуванню викривлених інтерпретацій. Руйнування історичної пам'яті є складовою війни адже позбавлений власної історії народ легше піддається маніпуляціям, втрачає відчуття спадкоємності та національної суб'єктності.

У цьому контексті трансгенераційний наратив можна розглядати як своєрідний соціально-психологічний захисний механізм, який підтримує тяглість історичної пам'яті та забезпечує стійкість національної ідентичності. Через передачу історій в сімейній системі, через взаємодію сімейних систем в суспільстві формується спільне тло пережитого досвіду боротьби, втрат, взаємодопомоги, поборності викристалізовується спільна система сенсів, що об'єднує покоління навколо усвідомлення власного історичного досвіду.

Особливого значення набувають історії сучасних ветеранів, які вже сьогодні стають частиною трансгенераційного наративу України. Їхній досвід не завершується демобілізацією чи поверненням до цивільного життя. В ньому є могутня ресурсна сила важливого формування колективної відповідальності, свідомості, цінностей та культури пам'яті, які можуть бути визначними в світобудові наступних поколінь.

У психологічному вимірі процес розповідання власної історії виконує не лише комунікативну, а й терапевтичну функцію. Конструюючи власний життєвий наратив, людина інтегрує травматичний досвід у біографію, знаходить нові смисли пережитого та відновлює цілісність власної ідентичності. Саме інтеграція досвіду про який переважно мовчать ветерани, віднайдення нових сенсів для життя, відновлення та формування нових ідентичностей є базою в процесі реінтеграції.

Індивідуальний досвід кожного з військових людей, ветеранів, які виборювали свободу, захищали право на життя українців надає цим вчинкам вищого сенсового змісту і перетворює його на колективну, суспільно значущу цінність.

2. Військовий досвід, як чинник переосмислення та реконструкції національної ідентичності

Наративний підхід до вивчення процесу конструювання ідентичності розглядає можливість формування ідентичності при переоформленні досвіду за допомогою розповідей – наративів. Серед представників наративного підходу Л. Заграй, О. Самчук, Р. Мороз, І. Савицька, М. Козирєв, L. Urrieta, W. Noblit, B. Hatt, J. Habermas. Наративний підхід дозволяє вивчати досвід особистості, який є основою ідентичності. У результаті усвідомлених наративів індивіда про минуле, теперішнє та майбутнє формується цілісна ідентичність.

Історії про людину здатні переживати не одне людське життя. Вони продовжують існувати у пам'яті тих, хто знав людину особисто, у родинних

оповідях, фотографіях, листах, предметах, символах, а згодом – у наративах наступних поколінь. Під трансгенераційним наративом ми розуміємо – емоційно-образну історію життя попередніх поколінь, яка передається нащадкам та описує зміст подій і надає сенс пережитому досвіду. Є динамічним процесом доповнюється, переписується, несе в собі копінгові стратегії, переконання, цінності.

Нащадки не лише сприймають трансгенераційний наратив у вигляді життєвих настанов чи застережень, а й здатні інтерпретувати їх виходячи з контексту поточних обставин та власного досвіду. Тобто існує взаємовплив: і минуле може змінювати емоційне сприйняття, когніції, дії в теперішньому, а теперішнє дозволяє особистості переосмислити минуле предків.

Не має можливості змінити факти історичних подій, але є можливість змінювати, інтегрувати, переусвідомлювати значення, сенси пережитого та передавати їх нащадкам у вигляді ресурсного досвіду.

Саме тому життєвий досвід людини не завершується разом із її біологічним життям. Він може продовжувати існувати як сенсово-ціннісна спадщина.

C. Levi-Strauss стверджував, що ідентичність розвивається протягом всього життя людини, а основою у формуванні феномену є життєві ситуації та досвід.

Акцент на соціальному контексті у формуванні ідентичності роблять також дослідники соціокультурного підходу: К. Гавриловська, О. Вигівська, В. Simon, L. Peek, C. Cooley, G. Breakwel, F. Dubar.

Вважаємо, що в умовах українських реалій «національна ідентичність» є в основі побудови національної «фортеці стійкості», тому вона знаходиться на перетині двох підходів, враховує етнічну складову та продовжує реконструюватись, очищуючись від пострадянських викривлень. У часи війни люди відчують власну вразливість, адже щосекунди є пряма загроза життю, однак Гемінгвей писав: «Світ ламає усіх, але багато хто стає сильніший на зламі».

Йдеться про силу духу, яка допомагає долати, відроджуватись, продовжувати дбати про себе та тих, хто потребує допомоги, працювати, жити. Стійкість команди чи спільноти – у стійкості кожної окремої людини. Для нас це визначальні маркери української ідентичності. Припускаємо, що національна ідентичність – не лише соціально-культурна пам'ять, а й засіб психологічного та фізичного виживання, стійкості, гнучкості, ресурсності для життя².

Повертаючись до цивільного життя, ветерани повертаються не лише зі своїм особистим досвідом війни. Вони є носіями значно ширшої пам'яті – пам'яті про побратимів і посестер, про події, свідками яких був, про рішення та вчинки, про втрати, взаємодопомогу, відповідальність, мужність і ціну свободи. Частина цього досвіду може залишитися єдиним свідченням про людей, які загинули, зникли безвісти або через стан здоров'я вже не можуть самостійно розповісти про пережите. Часом перед ветеранами постає ще одна, не завжди очевидна, роль – бути голосом пам'яті про полеглих захисників та захисниць. Але в жодному разі

² Солякова О.П. Визначення «національної ідентичності» крізь призму міждисциплінарних теорій, огляд в контексті України. Жити життя під час та після: Збірник тез Всеукраїнської науково-практичної конференції, м. Дніпро, 14–15 листопада 2025р. С. 83-87

не покладати на ветеранами обтяжливий, примусовий обов'язок повертання до травматичних подій. Вкрай важливо створювати безпечні, бережні умови де у свій спосіб ветерани, які повертаються можуть в безпечній для них формі поділитися частиною спогадів, історій про полеглих захисників з їх сім'ями, і ці свідчення хоч і не зарадять болю втрати, але здатні надати вищого сенсу життя їх рідної людини. Розповідь побратима чи посестри може повернути родині частину їх життя, яка залишилася за межами родинного досвіду. Історія про те, якою була ця людина серед своїх, що вона робила, за що боролася, кого підтримувала, які рішення приймала, що цінувала, може стати важливою частиною сімейного, трансгенераційного наративу. Для дітей і майбутніх поколінь це означає можливість знати свого предка не лише, як ім'я на меморіальній дошці чи фотографію в сімейному альбомі, а як особистість із власними цінностями, виборами та вчинками.

Однією з головних задач після повернення людини з лінії фронтових, прифронтових це інтеграція досвіду. Звісно після налагодження і забезпечення базових соціально-побутових потреб, проходження нагального медичного лікування. Інтегрований досвід і становитиме частину цілісності особистості. А від цього вже злагоджується процес реінтеграції ветеранів в родині та суспільстві.

Пережитий і не інтегрований досвід ветеранів здатен поляризувати суспільство, роз'єднувати його, адже травмівні переживання відділяють ветеранів від спільнот, дуже часто ізолюють, ламаючи соціальні зв'язки. Відновлення зв'язку ще одна із задач реінтеграції.

Схильні вважати, що осмислений індивідуальний досвід, досвід сімейної системи дозволяє покращити відчуття зв'язку ветеранів: з собою, з родиною, найближчою спільнотою, з громадою, суспільством, з метою, вищим сенсом.

Розглядаємо національну ідентичність, об'єднуючим суспільство елементом. В процесі реінтеграції ветеранів є можливість апелювати до національної ідентичності, для зменшення соціальної дистанції між цивільними та ветеранами. Через осмислення спільної історичної пам'яті, відчуття зв'язку та спільності цінностей – формувати наратив у суспільстві пов'язаний з гідним, приймаючим, підтримуючим, шанобливим та вдячним ставленням до ветеранів у громадах.

Можна розглядати трансгенераційний наратив, як одну з основ національної тяглості. Він поєднує минуле із сучасністю, індивідуальний досвід – із колективною пам'яттю, а особисту історію ветерана – з історією українського народу. Завдяки цьому національна ідентичність, як динамічна структура, реконструюється в результаті безперервного осмислення міжпоколіннєвого досвіду.

Важливість захисту національної ідентичності безсумнівно важлива ще з концепції, яка нам імпонує українського науковця П. П. Горностая про травми, несумісні з життям, щодо груп, які зникають як соціально-історичні суб'єкти. Це не обов'язково супроводжується знищенням усіх членів групи, яка зазнає такої травми. Якщо говорити про глобальні групи, то найчастіше не відбувається повного фізичного знищення всіх її представників. Щоб така група перестала

існувати як соціально-історичний суб'єкт, достатньо позбавити її двох основних атрибутів – національної ідентичності та історичної пам'яті³.

Розділяємо його думку, що на сьогодні накопичено масив досліджень, присвячених трансгенераційній передачі історично зумовлених травматичних переживань та особливостям їхнього осмислення наступними поколіннями. Водночас трансгенераційний вплив не варто розглядати виключно крізь призму передавання негативних наслідків колективних травм. Міжпоколінна передача охоплює також цінності, моделі поведінки, культурні смисли, стратегії подолання труднощів і психологічні ресурси, що забезпечують стійкість суспільства. Зокрема, високий рівень психологічної стійкості українців, який проявився в умовах тривалого повномасштабного російсько-українського протистояння, можна пояснити не лише накопиченням історичних травм, а й успадкуванням досвіду боротьби, взаємопідтримки⁴.

Екзистенційний досвід ветеранів збагачує національну свідомість. Адже є живе свідчення, що нація продовжує боротьбу за цінності, які оголошує своїми. Ветерани є агентами боротьби за загальносуспільні, національні цінності. В часи активної боротьби та її осмислення колективне свідоме та несвідоме зазнає змін.

Для самих ветеранів національна ідентичність не зникала під час служби, не зникає внаслідок набуття ветераном нових соціальних ролей, професійних чи сімейних ідентичностей. Навпаки, після пережитого досвіду вона може набувати, глибшого змісту та взаємозв'язку із борцями за її існування та носіями. Те, що раніше могло сприйматися як абстрактна приналежність до нації, після участі у захисті держави може перетворитися на особистісно пережиту цінність, підтверджену власним вибором, відповідальністю та вчинком.

Досвід участі у війні змінює систему координат людини: її уявлення про себе, інших, суспільство, справедливість, відповідальність, життя і смерть. Тому завдання реінтеграції полягає не в тому, щоб нейтралізувати воєнний досвід, а в тому, щоб передовсім допомогти інтегрувати його в цілісну життєву історію особистості, надавши пережитому сенсу та визначивши його місце у подальшому житті.

Саме тут виникає зв'язок із трансгенераційним наративом. Історія родини стає своєрідним простором пошуку сенсів, у якому досвід ветеранів може бути співвіднесений із досвідом попередніх поколінь родини. Історії членів родини, які переживали війни, репресії, переслідування, втрати, вимушені переселення, боротьбу за збереження життя, гідності та свободи, можуть актуалізувати у ветерана усвідомлення не лише травматичного спадку, а й спадку життєстійкості, здатності протистояти, відновлюватися і продовжувати життя.

У такому розумінні трансгенераційний наратив конструктивний, який може допомогти ветеранам в процесі реінтеграції віднайти джерело життєствердності і осмислення подій: «до мене вже були ті, хто переживав складні часи як їм

³ Горностай, П. (2023). Психологія колективних травм. Кропивницький: Імекс-ЛТД. <https://lib.iitta.gov.ua/738684/>

⁴ Горностай П.П. Історико-культурні передумови психологічної стійкості українців. Проблеми політичної психології. Збірник наукових праць. Випуск 18 (32). 2025. с. 42-61

вдавалось знаходити способи вистояти; їхній життєвий досвід є запорукою мого життя, я продовжую не лише їхню історію, а й їхнє прагнення до життя».

Важливо, що така спадкоємність сенсів не романтизувала страждання і не передавала травмуючий досвід наступним поколінням. Її цінність в можливості побачити у власному житті частину великої історії роду, держави, світу, як більшої системи. Тоді пережите отримує контекст, а людина – можливість осмислити себе через те, що з нею сталося, і що вона здатна зробити з цим досвідом.

У цьому сенсі трансгенераційний наратив виконує функцію пошукового механізму джерел вітальності. Звернення до історії родини дозволяє знаходити приклади подолання, відповідальності, взаємодопомоги, збереження людської гідності та здатності діяти в умовах, коли майбутнє було невизначеним. Подібність викликів не означає тотожності історичних ситуацій, однак вона додає резильєнтності: *«вони змогли вистояти тоді і я – можу знайти власний спосіб вистояти сьогодні»*.

3. Соціально-правові особливості реінтеграційного процесу ветеранів

Українські Ветерани – люди які виборювали для людини, для нації найвеличніше право – право на життя.

Це усвідомлення має бути основою суспільного щоденного життєвого вибору та наративу і основою забезпечення гідного ставлення до ветеранів, шанобливої взаємодії. А також охоронятися законом. Провокації, побиття, нецензурні висловлювання, відмова у належних послугах, інша негідна поведінка це прецеденти притягнення до відповідальності. Ветерани потребують захисту в силу обставин, які продовжують впливати як насамперед на фізіологію, так і на психологічну та соціальну складову життя. Суспільство має бути свідоме цих змін. Едукація, робота медіа для широких кіл суспільства, робота на рівні громад, розповсюдження коротких, але містких за сенсом наративів: «Хто такий український ветеран/ка?», «Хто такий українець/ка», «Основи гідного ставлення до захисників та захисниць».

Вважаємо, що розуміння та навички з бережністю ставитись до слідів війни, видимих та неозорих на перший погляд є суспільним обов'язком та способом плекати колективну стійкість та гідність разом.

Соціальна підтримка є базовим процесом у процесі реінтеграції ветеранів. Підтримувальні стосунки можуть виконувати своєрідну буферну функцію, послаблюючи негативний вплив пережитого бойового досвіду та пов'язаних із ним викликів на психологічне благополуччя ветеранів. Особливе значення в цьому контексті має включеність ветерана у значущі соціальні зв'язки – родинні, побратимські, ветеранські спільноти, громадські та суспільні, які створюють простір для прийняття, взаєморозуміння та збереження відчуття зв'язку та корисності.

Водночас психологічна безпека ветерана не може розглядатися виключно, як результат наявності міжособистісної підтримки. Вона передбачає також наявність правових механізмів захисту особи у випадках, коли її безпеці, гідності, честі, здоров'ю чи іншим законним інтересам загрожує посягання. Для ветерана, який повертається до цивільного середовища після досвіду участі у війні, повторне

зіткнення зі загрозою життя, погрозами, переслідуванням, дискримінацією або іншими формами посягання може мати не лише безпосередні правові наслідки, а й актуалізувати пережитий досвід небезпеки та підживити відчуття базової безпеки, унеможливаючи при цьому процес реінтеграції.

Тому правовий захист ветеранів доцільно розглядати як один із компонентів процесу реінтеграції. Наявність дієвих правових гарантій, доступних механізмів звернення по захист, належного реагування державних інституцій та відповідальності за посягання на безпеку ветерана формує відчуття захищеності та передбачуваності соціального середовища. У цьому розумінні право виконує не лише регулятивну, а й психологічно-стабілізаційну функцію, створюючи зовнішні умови, необхідні для відновлення внутрішнього відчуття безпеки та інтеграції набутого досвіду в подальшу життєву перспективу.

Особливо важливим є те, що ветеран не повинен залишатися сам на сам із загрозою або необхідністю доводити своє право на безпеку. Ефективність правового захисту визначається не лише формальним закріпленням відповідних прав, а й можливістю реально ними скористатися. Відтак реінтеграція ветеранів потребує міждисциплінарного підходу, у якому психологічна підтримка, соціальне оточення та правові механізми захисту взаємодіють як взаємопов'язані елементи безпечного середовища.

ВИСНОВКИ

Проведений теоретичний аналіз дозволяє стверджувати, що реінтеграція ветеранів після участі у бойових діях є багатовимірним процесом, який виходить за межі повернення до цивільного способу життя та передбачає інтеграцію набутого досвіду у цілісну систему особистісних сенсів, цінностей та життєвих перспектив. Успішність цього процесу залежить не лише від наявності медичної, психологічної, соціальної та правової підтримки, а й від можливості ветерана осмислити пережите та включити його у власну життєву історію.

Трансгенераційний наратив може розглядатися як один із психологічних механізмів такого осмислення, оскільки забезпечує зв'язок між індивідуальним досвідом людини, сімейною пам'яттю та колективною історією народу. Його функція полягає не лише у передачі фактів минулого, а у збереженні та переосмисленні цінностей, моделей подолання, моральних орієнтирів і стратегій життєстійкості, які формують відчуття історичної тягlostі та приналежності.

Військовий досвід ветерана у контексті трансгенераційного наративу набуває нового сенсорного виміру. Він перестає бути лише особистою травматичною подією та може інтегруватися як частина ширшої історії боротьби за свободу, гідність, національну ідентичність. Такий процес сприяє не запереченню чи романтизації пережитого, а його усвідомленню, прийняттю та перетворенню на ресурс подальшого життя. Саме через осмислення власного досвіду ветеран має можливість реконструювати особистісну ідентичність та поглибити зв'язок із національною ідентичністю.

Національна ідентичність постає не, як статична характеристика, а як динамічна система, яка формується та реконструюється через спільне осмислення історичного досвіду, пам'яті та актуальних суспільних викликів. Досвід ветеранів є одним із чинників цього процесу, оскільки через їхні життєві історії суспільство

отримує можливість зберігати пам'ять про боротьбу, втрати, цінності та відповідальність перед наступними поколіннями.

Соціально-правовий вимір реінтеграції ветеранів є невід'ємною складовою створення умов для відновлення відчуття безпеки, гідності та приналежності. Правовий захист ветеранів має виконувати не лише регулятивну, а й психологічно стабілізуючу функцію, забезпечуючи передбачуваність соціального середовища та підтримуючи процес повернення людини до цивільного життя.

Таким чином, трансгенераційний наратив може бути розглянутий, як перспективний міждисциплінарний концепт, що поєднує психологічний, соціальний, культурний і правовий виміри реінтеграції ветеранів. Його використання у програмах психологічної підтримки, ветеранської політики та суспільної комунікації може сприяти не лише відновленню окремої особистості, а й зміцненню колективної стійкості українського суспільства.

Отже, на нашу думку реінтеграція ветеранів – це не вимога до ветерана «адаптуватися», «реінтегруватися», а обов'язок та відповідальність цілого суспільства й державних інституцій створити умови, у яких ця інтеграція є безпечною, гідною та правово захищеною.

АНОТАЦІЯ

У статті здійснено теоретичний аналіз ролі трансгенераційного наративу, як психологічного механізму інтеграції ветеранського досвіду, реконструкції особистісної та національної ідентичності в умовах сучасної російсько-української війни. Обґрунтовано, що процес реінтеграції ветеранів не може обмежуватися лише соціально-побутовою адаптацією, медичною чи психологічною допомогою, а передбачає глибокий процес переосмислення пережитого досвіду, відновлення життєвих сенсів, реконструкції образу «Я» та включення особистої історії у ширший контекст сімейної, історичної та колективної пам'яті.

Розглянуто трансгенераційний наратив, як динамічний процес передачі між поколіннями не лише травматичного досвіду, а й цінностей, стратегій подолання, моделей стійкості та ресурсів життєздатності. Визначено його значення у формуванні особистісної та колективної ідентичності, збереженні історичної пам'яті й підтримці національної тяглості українського суспільства. Проаналізовано взаємозв'язок між військовим досвідом ветеранів та процесом реконструкції національної ідентичності, у межах якого участь у захисті держави набуває особистісного сенсу та інтегрується у життєву історію людини.

Окрему увагу приділено соціально-правовим аспектам реінтеграції ветеранів, зокрема необхідності формування безпечного соціального середовища, забезпечення правового захисту, підтримки гідності ветеранів та розвитку суспільного наративу поваги до захисників і захисниць України. Обґрунтовано, що ефективна реінтеграція потребує комплексної взаємодії психологічних, соціальних, культурних та правових механізмів.

Література

1. Бех І. Д. Феномен української національної ідентичності у смисло-функціональній динаміці. Вісник НАПН України. 2025. 7(1). <https://doi.org/10.37472/v.naes.2025.7109>

2. Горноста́й П.П. Історико-культурні передумови психологічної стійкості українців. Проблеми політичної психології. Збірник наукових праць. Випуск 18 (32). 2025. с. 42-61
3. Горноста́й, П. (2023). Психологія колективних травм. Кропивницький: Імекс-ЛТД. <https://lib.iitta.gov.ua/738684/>
4. Кокун, О. М. (2025). Життєстійкість і резильєнтність людини в сучасному світі: теорія, дослідження, практика: монографія. Київ: Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України. <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/744751>
5. Нагорна, Л. П. (2012). Історична пам'ять: теорії, дискурси, рефлексії. Київ: ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України.
6. Петрук Н. Ю. Трактатування поняття «ідентичність» у сучасних соціально-психологічних проекціях. Психологія та соціальна робота. 2022. Вип. 1-2 (55-56). С. 105-116
7. Солякова О.П. Визначення «національної ідентичності» крізь призму міждисциплінарних теорій, огляд в контексті України. Жити життя під час та після: Збірник тез Всеукраїнської науково-практичної конференції, м. Дніпро, 14–15 листопада 2025р. С. 83-87

Information about the author:

Soliakova Olha Petrivna,

PhD Student in Psychology

Private Joint-Stock Company "Higher education institution

"Interregional Academy of Personnel Management"

2, Frometivska str., Kyiv, 03039, Ukraine